0649CH08

अष्टमः पाठः

सूक्तिस्तबकः

उद्यमेन हि सिध्यन्ति कार्याणि न मनोरथैः ।
न हि सुप्तस्य सिंहस्य प्रविशन्ति मुखे मृगाः ।।1।।

पुस्तके पठितः पाठः जीवने नैव साधितः।
किं भवेत् तेन पाठेन जीवने यो न सार्थकः ।।2।।

प्रियवाक्यप्रदानेन सर्वे तुष्यन्ति जन्तवः।
तस्मात् प्रियं हि वक्तव्यं वचने का दरिद्रता ।।3।।

गच्छन् पिपीलको याति योजनानां शतान्यपि।
अगच्छन् वैनतेयोऽपि पदमेकं न गच्छति ।।4।।

काकः कृष्णः पिकः कृष्णः को भेदः पिककाकयोः।
वसन्तसमये प्राप्ते काकः काकः पिकः पिकः ।।5।।

© NCERT not to be republished

शब्दार्थाः

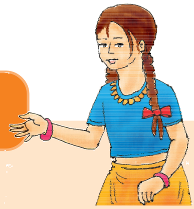

उद्यमेन	– परिश्रम से	by hard work
मनोरथैः	– मन की इच्छा से	desire/only by desiring
सिंहः	– शेर	lion
मृगाः	– हिरण/पशु	deers/animals
दरिद्रता	– दीनता/कृपणता	poverty
प्रियवाक्यप्रदानेन	– प्रिय वचन बोलने से	by using sweet words
तुष्यन्ति	– सन्तुष्ट/प्रसन्न होते हैं	get satisfied
मानवाः	– मनुष्य	human beings
तस्मात्	– इसलिये	therefore
वक्तव्यम्	– बोलना चाहिए	should be spoken
वचने	– बोलने में	in speaking
साधितः	– उपयोग किया	used
भवेत्	– होगा/होना चाहिए	should be

© NCERT not to be republished

सार्थकः	–	अर्थपूर्ण/प्रयोजन युक्त	meaningful
काकः	–	कौआ	crow
कृष्णः	–	काला	black
पिकः	–	कोयल	cuckoo
पिककाकयोः	–	कोयल और कौए में	between cuckoo and crow
प्राप्ते	–	आने पर	after getting
गच्छन्	–	जाता हुआ	while going
पिपीलकः	–	नर चींटी	ant (he)
याति	–	जाता है	goes
योजनानाम्	–	4 कोसों का (लगभग 12 कि.मी.)	a measure of distance equal to 12 kms.
शतानि	–	सौ	hundreds
अगच्छन्	–	न चलते हुए	without movement
वैनतेयः	–	गरुड़	garuda

© NCERT not to be republished

अभ्यासः

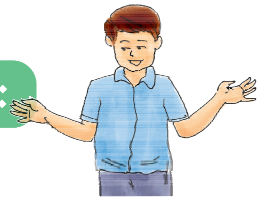

1. **सर्वान् श्लोकान् सस्वरं गायत।**

2. **श्लोकांशान् योजयत–**

क	ख
तस्मात् प्रियं हि वक्तव्यं	सर्वे तुष्यन्ति जन्तवः।
गच्छन् पिपीलको याति	जीवने यो न सार्थकः।
प्रियवाक्यप्रदानेन	को भेदः पिककाकयोः।
किं भवेत् तेन पाठेन	योजनानां शतान्यपि।
काकः कृष्णः पिकः कृष्णः	वचने का दरिद्रता।

3. **प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत–**

(क) सर्वे जन्तवः केन तुष्यन्ति?

(ख) पिककाकयोः भेदः कदा भवति?

(ग) कः गच्छन् योजनानां शतान्यपि याति?

(घ) अस्माभिः किं वक्तव्यम्?

4. **उचितकथनानां समक्षम् 'आम्' अनुचितकथनानां समक्षं–'न' इति लिखत–**

(क) काकः कृष्णः न भवति। ☐

(ख) अस्माभिः प्रियं वक्तव्यम्। ☐

(ग) वसन्तसमये पिककाकयोः भेदः भवति। ☐

(घ) वैनतेयः पशुः अस्ति। ☐

(ङ) वचने दरिद्रता न कर्त्तव्या। ☐

© NCERT not to be republished

5. मञ्जूषातः समानार्थकानि पदानि चित्वा लिखत-

ग्रन्थे	कोकिलः	गरुडः	परिश्रमेण	कथने

वचने	....
वैनतेयः	....
पुस्तके	....
उद्यमेन	....
पिकः	....

6. विलोमपदानि योजयत-

क	ख
सार्थकः	आगच्छति
कृष्णः	श्वेतः
अनुक्तम्	सुप्तस्य
गच्छति	उक्तम्
जागृतस्य	निरर्थकः

© NCERT not to be republished